

Sancti Gregorii Papæ Primi Cognomento Magni Opera

In Tres Tomos Distributa. Ex quamp plurimis MSS. Codicibus emendata ;
Additæ Sunt Quædam Notæ in Dialogos & Epistolas ejusdem S. Gregorii

Gregor <I., Papst>

Lutetia Parisiorum, 1675

Homilia XVI. Et mensus est vestibulum portæ octo cubitorum, & frontem
ejus duobus cubitis. Vestibulum autem portæ erat intrinsecus. Porro
thalami portæ ad viam Orientalem, tres hinc, & tres inde, ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74915)

ad eam quoque virtutem deductus est, ut non potuisset à luctante Angelo superari. Conamur carnis illecebram vincere? Joseph ad memoriam redeat, qui tentante se domina studuit carnis continentiam etiam cum vitæ periculo custodire. Unde factum est, ut quia membra sua bene novcrat regere, regendâ quoque omni Ægypto præfesset. Mansuetudinem atque patientiam obtinere quærimus? Moysen ante oculos deducamus, qui clypeis parvulis ac mulieribus, sexcenta millia armatorum regens, mitis fuisse describitur super omnes homines qui habitabant super faciem orbis terræ. Rectitudinis zelo contra vitia accendimur? Phinees ante oculos deducatur, qui coeuntes gladio transfigens, castitati populum reddidit, & iram Dei iratus placavit. De spe omnipotentis Dei præsumere in dubiis quærimus? Josuë ad memoriam revocemus, qui dum dubia certamina certa mente subiit, ad victoriam sine dubietate pervenit. Jam mentis inimicitias * punire cupimus, in benignitate animum dilatare? Samuel in cogitationem deducatur, qui de principatu dejectus à populo, cum idem populus peteret, ut pro eo Domino preces effunderet, respondit dicens: *Abstine à me hoc peccatum in Domino, ut cessem orare pro vobis.* Culpam quippe vir sanctus perpetrare se credidit, si eis quos adversarios pertulerat usque ad ejectionem, benignitatem gratia non reddidisset in prece. Qui rursus quem jubente Domino mitteretur ut David ungeret in regem, respondit: *Quo modo vadam? Inveniet enim me Saul, & occidet me.* Et tamen quia iratum Deum eidem Saül cognoverat, in tanto se luctu afflixerat, ut ei per se Dominus diceret: *Quisquisque in Saulem iuges, cum ego illum abjecerim?* Pensamus ergo ejus animum quantus ardor charitatis incenderat, qui & illum flebat à quo timebat occidi. Cavere autem volumus quem timeamus? Sollicita nobis mente pensandam est, ne si locum fortasse reperimus, malum pro malo reddamus ipsi quem fugimus. David ergo ad memoriam redeat, qui persequentem se regem & invenit ut potuisset occidere, & tamen in ipsa ferendi potestate positus, elegit bonum quod ipse deberet facere, non autem malum quod ille merebatur pati, dicens: *Abstine à me ut mittam manum meam in Christum Domini.* Et cum idem Saül post ab hostibus fuisset interemptus, eum quem persecutorem dum viveret pertulit, flevit occisum. Errantibus hujus mundi potentibus liberè loqui decernimus? Joannis auditoritas ad animum reducat, qui Herodis nequitiam reprehendens, pro verbi rectitudine occidi non timuit. Et quia Christus est veritas, ipse ideo pro Christo, quia pro veritate, animam posuit. Carnem jam nostram pro Deo ponere in mortem festinamus? Petrus ad mentem veniat, qui inter flagella gaudet, qui casus principibus restitit, qui vitam suam pro vita despicit. Cum mortis appetitu disponimus adversa contemnere? Paulus ante oculos deducatur, qui non solum alligari, sed & mori paratus pro Christo, non facit pretiosorem animam suam, quam se. Succendi cor nostrum igne charitatis quærimus? Joannis verba pensamus, cujus omne quod loquitur, charitatis igne vaporatur. Quia ergo in voce sacri eloquij, cujuslibet dum quærimus munimen virtutis invenimus; mille clypei pendunt ex ea, omnis armatura fortium. Si enim pugnare contra spiritalia nequitie volumus, in collo Ecclesie, quæ nobis sicut David turris erecta est, id est, in divino eloquio protectionis arma requiramus, ut ex discretionis præcepti, contra vitia sumatur virtus adjutorij. Ecce enim contra aéreas potestates festinamus fortes existere? In hacturri armaturam nostræ mentis invenimus, ut inde præcepta conditoris, inde sumamus exempla præcedentium, per quæ contra adversarios nostros inexpugnabiliter armemur. Dum enim

A quamlibet virtutem subire appetis, & hanc illic à patribus jam impletam vides, ibi armaturam tuam invenis, per quam contra spiritalia bella munitur. Dependent in ea quippe mille clypei: si quis pugnare appetit, assumat, & ex ea virtute pectus munit, & verborum jacula emitat. Et notandum, quia edificata cum propugnaculis suis dicitur. Hoc quippe agunt propugnacula, quod clypei, quia utraque pugnamentum muniunt. Sed inter utraque distat, quia clypeum pro nostro munimine ubicumque volumus, movemus: propugnaculo autem defendi possumus, sed hoc movere non possumus. Clypeus in manu tenetur, nam propugnaculum non tenetur. Quid ergo inter propugnacula & clypeos distat, nisi quòd in sacro eloquio parum præcedentium & miracula legimus, & virtutes bonorum operum audimus? Ibi namque cognoscimus quòd alius potuit mare dividere, alius solem figere, alius mortuum suscitare, alius paralyticum verbo erigere, alius umbrâ ægrotos curare, alius per * suam præsentiam febribus obviare. Qui tamen omnes & patientiam longanimitate mites, & zelo rectitudinis ferventes fuerunt; verbi prædicatione divites, simul & misericordie largitate. Hi itaque quàm vera de Deo dixerint, testantur miracula, quia talia non facerent, nisi de illo vera narrarent. Et quàm pij, quàm humiles, quàm benigni extiterint, eorum testantur operationes. Si igitur de fide tentamus, quam ex illorum prædicatione concepimus, loquentium miracula conspicimus, & in fide quam ab eis accepimus, confirmamur. Quid ergo illorum miracula, nisi nostra sunt propugnacula? Quia & muniti per illa possumus, & tamen hæc in manu nostri arbitrij non tenemus: nam talia facere non valeamus. Clypeus verò in manu est, & defendit: quia virtus patientie, virtus misericordie, præcedente nos gratia, & in potestate est arbitrij, & à periculo protegit adversitatis. Turris itaque nostra cum propugnaculis suis edificata est, in qua mille clypei dependent: quia in scriptura sacra & sub miraculis patrum à jaculis adversitatis abscondimur, & conversationis sanctæ munimina eam in manu operis tenemus. Notandum verò, quòd limen porte uno calamo mensuratur. Calamus autem in sex cubitis & palmo tenditur: quia videlicet in scriptura sacra, & doctrina perfectæ operationis & initium supernæ contemplationis invenitur. Sin verò porta hoc loco unusquisque prædicator accipitur, limen exterior in porta est vita activa; limen verò interius, vita contemplativa. Per illam quippe ambulatur in fide, per hanc verò festinatur ad speciem. Illa exterior ducit, ut unusquisque bene vivere debeat: ista interior perducit, ut ex bona vita ad gaudia æterna pertingat. Hæc nos hodie tractasse sufficiat. Quia enim transeuntes ad alia, diu per excessum locuti sumus, ea quæ subjuncta sunt, lectioni alteri reservemus, reparandi per silentium, sperantes in Verbo, quod vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti, per omnia sæcula sæculorum, Amen.

HOMILIA XVI.

Et mensus est vestibulum porte octo cubitorum, & frontem ejus duobus cubitis. Vestibulum autem porte erat intrinsecus. Porro thalami porte ad viam Orientalem, tres hinc, & tres inde, mensura una trium, & mensura una frontium ex utraque parte. Et mensus est latitudinem liminis porte decem cubitorum, & longitudo.

Ezec. c. 11. vers. 9.

dinem portæ tredecim cubitorum. Et marginem ante thalamos cubiti unius: & cubitus unus, finis viringue.

Vir, cuius erat species quasi species aris, mensus est vestibulum portæ octo cubitorum, & frontem ejus duobus cubitis.] Ac ne hoc vestibulum extra portam esse crederemus, subditur: [*Vestibulum autem portæ erat intrinsecus.*] Quid autem per interius vestibulum, nisi æternæ vitæ latitudo signatur, quæ modò inter angustias vitæ præsentis jam spe mente concipitur? De qua per Psalmistam dicitur: *Intrate portas ejus in confessione, atria ejus in hymnis confessionum.* Cùm enim peccata nostra per lacrymas confitemur, angustæ vitæ portam ingredimur. Sed cùm post hæc ad æternam vitam perducimur, portæ nostræ atria in confessionum laudibus intramus: quia ibi jam angustia non erit, cùm nos lætitia perpetuæ festivitatis exceperit. Propter confessionis nostræ angustiam Veritas dicit: *Intrate per angustam portam.* Et cùm se Psalmista recipi in latitudinem gaudij æterni præsumeret, dicebat: *Statuisti in loco spatiose pedes meos.* Ad atrium ergo per portam tenditur, quia ad latitudinem solemnitatis pertingitur ab angustia confessionis. Illa itaque gaudia quæ apud David atria, apud Ezechielem vestibulum intrinsecus vocatur. Unde & hoc ipsum vestibulum octo cubitis dicitur mensuratum. Ibi enim omnes recipiendi sunt, qui nunc in exercitio operis laborant, & ad æterna gaudia per contemplationis gratiam suspirant. Nec immerito mensura vestibuli in octo cubitis ponitur; quia septem diebus univertum tempus evoluitur. Æterna etenim dies, quæ expleta septem dierum vicissitudine sequitur, scilicet octava est. Unde etiam Psalmista resurrectionis diem considerans, quia de extremi judicij districtione erat locutus, præmisit titulum, dicens: *In finem Psalmus David pro octava.* Ut enim quam octavam diceret demonstraret, diem illam tremendi terroris in Psalmi inchoatione secutus est, dicens: *Domine, ne in ira tua arguas me, neque in furore tuo corripias me.* Modò enim quisquis per flagella corripitur, & correptionibus emendatur, in mansuetudine corripitur, non in ira. In districto autem illo examine omnis argutio atque correptio furor & ira est; quia venia post correptionem non est. Hujus octonarij numeri causa est, quòd post Sabbatum Dominus voluit à morte resurgere. Dies quippe Dominicus, qui tertius est à morte Dominica, à conditione dierum numeratur octavus, quia septimum sequitur. Unde & ipsa vera Redemptoris nostri passio, & vera resurrectio, figuravit aliquid de suo corpore in diebus passionis suæ. Sexta enim feria passus est, Sabbato quievit in sepulcro, Dominico die resurrexit à morte. Præsens etenim vita nobis adhuc sexta est feria, quia in doloribus ducitur, & in angustiis cruciatur. Sed Sabbato quasi in sepulcro quiescimus, quia requiem animæ post corpus invenimus. Dominico verò die, videlicet à passione tertio, à conditione ut diximus octavo, jam corpore à morte resurgemus, & in gloria animæ etiam cum carne gaudebimus. Quod ergo mirè Salvator noster fecit in se, hoc veraciter significavit in nobis, ut nos dolor in sexta, & requies in septima, & gloria excipiat in octava. Hinc per Salomonem dicitur: *Da partes septem, necnon & octo; quia ignoras quid malum futurum sit super terram.* Partes etenim septem simul & octo damus, quando sic ea quæ septem diebus evolvuntur disponimus, ut per hæc ad bona æterna veniamus: ut dum modò cautè agitur, postmodum venientis tremendi judicij ira deviretur. Octo itaque cubitis vestibulum mensuratur intrinsecus; quia per lucem quæ post septem dies sequitur, latitudo nobis æternitatis aperitur. Sed nemo

Ad illam venit, nisi qui hinc dilectionem Dei ac proximi devota mente tenuerit. Unde & subditur: [*Et frontem ejus duobus cubitis.*] Frons etenim portæ, est boni meritum vitæ præsentis. Sicut enim vestibulum intrinsecus æterna requies debet intelligi, ita per frontem portæ necessè est qualitatem visibilis vitæ signari. Frons ergo portæ duobus cubitis mensuratur; quia quisquis hinc dilectionem Dei ac proximi servare studuerit, ipse ad æternitatis atrium pertingeret. Vita igitur nostra ut duobus cubitis sit mensurata, tendi quotidie per charitatem debet in amorem Dei simul & proximi. Non est enim charitas vera, si minùs à duobus cubitis habet. Unde Moyses cùm per colores vestium, electorum virtutes exprimeret, in ornamento Pontificis bis tinctum coccum jubet adhiberi. Quid namque per coccum, nisi charitas designatur, quæ semper flammâ amoris accenditur? Sed coccus bis tingitur, quando non solum ex amore Dei, sed etiam proximi nostra charitas inflammatur. Nam quisquis sic amat Deum, ut commissi sibi proximi curam relinquat, adhuc in eo coccus semel tinctus est. Et quisquis sic amat proximum, ut imminuat desiderium quo flagrare debet in Deum, non est adhuc in eo color tincturæ geminatus. Debemus ergo & amare eos, cum quibus vivimus, & ad illum totis desiderijs anhelare, in quo veraciter vivamus. Ecce etenim ad fidem atque ad audiendum verbum omnipotentis Domini nos qui religioso induti habitu videmur, ex diversa mundi qualitate convenimus, atque ex dissimilibus iniquitatibus in sanctæ Ecclesiæ concordiam congregati sumus, ita ut jam patienter factum esse videatur, quòd de promissione Ecclesiæ per Isaiam dicitur: *Habitabit lupus cum agno. & pardus cum hædo accubabit.* Nam per sanctæ charitatis viscera lupus cum agno habitat; quia hi qui in sæculo raptores fuerunt, cum mansuetis ac mitibus in pace conquescent. Et pardus cum hædo accubat; quia is qui peccatorum suorum maculis varius fuit, cum eo qui se despicit & peccatorem fatetur, humiliter consentit. Ubi & subditur: *Vrulus & leo & ovis simul morabuntur:* quia & is qui per contritum cor ad quotidianum se Deo sacrificium præparat, & alius qui tanquam leo ex crudelitate sæviebat, & alter qui velut ovis in innocentie suæ simplicitate perdurat, in caulis sanctæ Ecclesiæ convenerunt. Ecce qualis est charitas, quæ diversitates mentium accendit, concremat, constat, & quasi in unam auri speciem reformat. Sed in eo quòd se electi sic amant, ad illum necessè est ut festinent, quem æterno gaudio in cælis videre mereantur. Unus est etenim Dominus ac redemptor noster, qui & hic electorum suorum corda ad unanimitatem ligat, & ad supernum amorem per interna desideria semper stimulat. Unde & illic subditur: *Et puer parvulus minabit eos.* Quis iste est puer parvulus, nisi de quo scriptum est: *Puer natus est nobis, filius datus est nobis? Qui Isai. 9. 6* simul habitantes minat; quia ne in terrenis rebus corda nostra inhæreant, hæc per internum desiderium quotidie inflammat. Et hoc ipsum ejus minare, est ad suum nos amorem incessanter accendere: ne cùm nos vicissim diligimus, mente in hoc exilio remaneamus: ne quies hujus vitæ sic placeat, ut ad oblivionem patriæ perducatur; ne delectata mens prosperis torpeat. Unde & donis suis flagella permittet, ut nobis omne quod nos in sæculo delectabat, amarescat, & illud incendium surgat in animo, quod nos semper ad cæleste desiderium in quiete suaviter cruciet, hilariter contristet. Puer ergo nos parvulus minat, quia is qui paulò minùs quàm Angeli minoratus est, per charitatem quam nobis tribuit, in hoc nos mundo mentem figere non permittit. Bis tinctus itaque in nobis coccus est, si & hic

proximos nostros sicut nos diligimus, & ad auctorem omnium cum ipsis quos diligimus, festinamus. Si igitur vita nostra de perfecta charitate bisingitur, frons in nobis portæ duobus cubite mensuratur. Sive igitur doctor, seu sacrum eloquium, vel certè fides portæ nomine signetur, in mensura utriusque cubiti charitas non inconvenienter accipitur: * quia & ille vera prædicat, qui Dei ac proximi amorem docet: & ipsa est certa scientia, quam charitas ædificat: & fides robusta est, quæ se in dilectione Dei ac proximi exercet. Sequitur: [Porro thalami portæ ad viam Orientalem, tres hinc, & tres inde. & mensura una trium.] Quid thalami, quid via Orientalis designet, jam superius diximus, nec replicari ea latius necessarium putamus. Sed querendum nobis est, quid est quod dicitur, [tres hinc, & tres inde.] Thalami quippe juxta viam Orientalem sunt corda ferventium in amore Dei. Et sive hi qui electi in Testamento veteri fuerunt, sive hi qui Testamento novo secuti sunt, nimirum constat quia omnes ex amore Trinitatis accensi sunt. Neque enim verè Deum diligenter, si ejusdem Trinitatis, quæ Deus est, gratiam non accepissent. Juxta viam ergo Orientalem, tres hinc, & tres inde sunt thalami; quia dum inter veteres & novos patres Dominus incarnari dignatus est, quasi in medio thalamorum via Orientalis apparuit, qui thalami ad veram virtutum speciem ex Trinitatis sunt cognitione decorati. Sin verò ad virtutes electorum eundem numerum referamus, tres sunt virtutes, sine quibus is qui aliquid operari jam potest, salvari non potest, videlicet fides, spes, charitas. Et quia eadem fides, spes, & charitas in antiquis patribus, quæ in novis doctoribus fuit, juxta Orientalem viam tres hinc, & tres inde thalami describuntur. Vel certè quia tres patrum veterum distinctiones fuerunt, tres quoque novorum sub gratia sequuntur. Vetus quippe populus habuit patres ante Legem, ac deinde in Lege, & postmodum Prophetas. In novo autem populo prius Hebræorum primitiæ crediderunt, postmodum plenitudo Gentium * fidem secuta est, ac deinde in fine sæculi Hebræorum reliquiæ salvantur. Quia ergo incarnatio Domini & ex superiori parte patres ante Legem, patres in Lege, atque ad extremum Prophetas habuit; & ex posteriore fideles ex Hebræis, fideles ex Gentibus, ac postmodum Hebræorum reliquias colliget, Orientalis via tres hinc & tres inde thalamos habere memoratur. Sed hoc quoque non inconvenienter accipimus, si tres esse fidelium ordines dicamus. Sive namque in veteri, seu in novo Testamento, alius est ordo prædicantium, alius continentium, atque alius bonorum conjugatorum. Unde & idem propheta in superiori parte tres viros liberatos vidit: Noë, Daniel, & Job. In quibus videlicet tribus prædicatores, continentes, & conjugati signati sunt. Nam Noë arcam in undis rexit, atque ideo figuram rectorum tenuit. Daniel in aula regia abstinentiæ deditus fuit, & ideo vitam continentium signavit. Job verò in conjugio positus, & curam domus propriæ exercens placuit Deo, per quem dignè bonorum conjugum ordo figuratur. Quia ergo etiam ante mediatoris adventum, & prædicatores, & continentes, ac boni conjugati fuerunt, qui eundem ejus adventum prætolati sunt, & magna hunc futi desiderij videre cupierunt; & postmodum prædicatores, & continentes, ac boni conjugati, sicut cernimus, existunt, qui Redemptorem nostrum non jam desiderant incarnandum, sed in majestatis suæ gloriæ contemplandum: Orientalis via tres hinc, & tres inde thalamos habet, juxta Psalmistæ vocem, qui de eadem via, videlicet Redemptore nostro, dicit: *In circuitu ejus tabernaculum ejus*. Sed pensandum nobis est sollicita intentione, quòd dicitur, quia [mensura una trium.] Cum enim longè sit à

* al. quam ille vere præd.

Sup. ho. 15. & 4. Mor. c. 26.

* al. in fide Rom. 9. a

Ezec. 14. d

Pf. 17. o

A continentibus & tacentibus excellentia prædicatorum, & valde à conjugatis distet eminentia continentium, quid est quòd una mensura dicitur trium? Conjugati quippe quamvis & bene agant, & omnipotentem Deum videre desiderant, domesticis tamen curis occupantur, & necessitate cogente, in utroque mentem dividunt. Continentes autem ab hujus mundi actione remoti sunt, & voluptatem carnis etiam à licito conjugio restringunt: nulla conjugis, nulla filiorum cura, nullis noxiis ac diffidibus rei familiaris cogitationibus implicantur. Prædicatores verò non solum se à vitis coercere, sed etiam alios peccare prohibent, ad fidem ducunt, in studio bonæ conversationis instruunt. Quo modo ergo una eorum mensura est, quorum vitæ equalitas una non est? Sed mensura una trium est, quia et si in eis meritorum magna est diversitas, tamen distantia in fide in qua tenduntur, non est. Nam eadem fides quæ istos solidat in maximis, illorum infirmitatem continet in parvis. Vel certè trium una mensura est, quia in retributione ultima quamvis eadem dignitas omnibus non sit, una tamen erit omnibus vita beatitudinis. Unde & per semetipsum Dominus dicit: *In domo Patris mei mansiones multæ sunt*. Sed tamen cui in vineam ducti sunt, quamvis diversis horis venerint, unum denarium perceperunt. Qua itaque ratione convenient mansiones multæ cum uno denario, nisi quia diversæ quidem beatorum civium dignitates erunt, sed tamen una requies æternæ retributionis? Nam et si dispar erit meritum singulorum, non erit diversitas gaudiorum: quia et si alter minùs atque alius amplius exultat, omnes tamen unum gaudium de conditoris sui visione lætificat. Hoc quoque est, sive de veteribus, seu de novis patribus sentiendum: quia Orientalis via cum tres hinc, & tres inde thalamos habet, mensura una trium est; quoniam ipsa fides atque ipsum meritum tenuit corda præcedentium, quæ replevit corda sequentium sub Testamento novo positurum, sicut & per Paulum dicitur: *Habentes autem eundem spiritum fidei, sicut scriptum est: Pf. 111. a Credidi, propter quod locutus sum: & nos credimus, propter quod & loquimur*. Spirituales quippe illi patres omnipotentem Deum Trinitatem ita esse crediderunt, sicut eandem Trinitatem novi patres aperte loquuti sunt. Isaïas namque audivit angelica agmina in cælo clamantia: *Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus sabaoth*. Ut enim personarum Trinitas monstraretur, tertio sanctus dicitur: sed ut una esse substantia Trinitatis appareat, non Domini sabaoth, sed Dominus sabaoth esse perhibetur. Quod David quoque sentiens, ait: *Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus*. Qui cum tertio dixisset Deus, ut unum esse hunc ostenderet, subdidit: *Et metuant eum omnes fines terre*. Paulus quoque loquitur, dicens: *Quoniam ex ipso, & per ipsum, & in ipso sunt omnia*. Ex ipso, videlicet ex Patre: per ipsum, per Filium: in ipso autem, in Spiritu sancto. Qui cum ipsum tertio dixisset, adjunxit: *Ipsi gloria in sæcula sæculorum, amen*. Qui enim non dixit, ipsis, sed ipsi, dicendo ter ipsum, distinxit per personas, & subjungendo, *Ipsi gloria*, non divisit substantiam. Quia itaque una est veterum ac novorum patrum fides, rectè thalamorum describitur mensura una trium. Quod verbis aliis replicatur cum subditur: [*Et mensura una frontium ex utraque parte*.] Ex utraque enim parte est una mensura frontium; quia patres nostri vel prius à veteri, vel nunc à novo Testamento venientes, in una mediatoris fide conveniunt. Qui pro eo quòd charitate pleni sunt, carnem suam abstinentiæ edomant, corda audientium prædicationis lumine illustrant, signa faciunt, virtutes operantur: per hoc quòd eorum bona nobis foris innotescunt, non immeritò hujus cælestis ædificij frontes vocantur. Omne enim

Joan. 14. Pat. in Joan. c. 31. L. 35. Mor. c. 4. Met. 20.

Isai. 6. a

Pf. 66. a

Rom. 11. d

Ibid.

quod nunc in aperto ostenditur, frons est: ut illud sit vestibulum edificij, quod nobis interiorius reservatur. Unde & sancta Ecclesia in Canticis canticorum dicitur: *Sicut cortex mali punici genae tuae, absque oculis tuis.* Genae quippe sunt sanctae Ecclesiae spirituales patres, qui nunc in ea miraculis coruscant, & velut in ejus facie venerabiles apparent. Cum enim videmus multos mira agere, ventura prophetare, mundum perfecte relinquere, caelestibus desideriis ardere, sicut cortex mali punici sanctae Ecclesiae genae rubent. Sed quid istud est omne quod miramur, in illius rei comparatione de qua scriptum est, *quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit, quae preparavit Deus diligentibus se?* Bene ergo cum miraretur genas Ecclesiae, subdidit: *Absque oculis tuis.* Ac si aperte diceretur: Ea quidem quae in te non latent, magna sunt, sed illa valde inestimabilia, quae latent. Sequitur: *[Et mensus est latitudinem liminis portae decem cubitorum, & longitudinem portae tredecim cubitorum.]* Multa superius de portae significatione jam diximus: sed unum tenere aliquid debemus, per quod possit & cetera lectoris prudentia penetrare. Dicitur quippe est, per portam scripturam sacram posse significari. Sed hoc nobis modo laboriose discutiendum est, cur latitudo liminis portae decem cubitis, & longitudo portae tredecim mensuratur. Hoc autem loco longitudo portae altitudo dicitur, sicut nos longae staturae dicimus, quem altum videmus. Nam longitudo portae dici in transversum non potest, cujus latitudo per decem cubitos demonstratur. Quid ergo latitudo liminis portae, nisi lex Testamenti veteris fuit: & longitudo portae, nisi gratia Testamenti novi? Quia videlicet scriptura sacra dum per Testamentum vetus crimina operum compefecit, dari decimas praecipit, quasi per mandata humilia in liminis latitudine jacuit. Sed dum per Testamentum novum cogitationes pravas coeiecit, derelinqui omnia, & pro Deo vitam corporis iussit cum praesenti saeculo despici, quasi porta nostra in longitudinis altitudinem surrexit. Minorae quippe praecipua Israelitico populo per Legem data sunt: unde & eidem populo Moyses in campo locutus est. Altiora Dominus sanctis Apostolis dedit: unde & eisdem mandatis vitae in monte docuit. Dum vero Redemptor noster per Evangelium dicit: *Nolite putare, quoniam veni solvere Legem aut Prophetas; non veni solvere, sed adimplere.* Adimplere enim venerat legem, qui legis justitiae gratiam addidit, ut quod illa jubebat in minimis, ipse perfici adjuvaret in summis: & quod illa coeiebat ab opere, ipse refecit ad corde. Intellecta ergo lex, quae in latitudine jacuit, in altitudinem surrexit. Ipsa enim Dei cognitio quae apud illam in spiritualibus patribus fuit, nota omni Hebraeorum populo non fuit. Nam omnipotentem Deum, sanctam videlicet Trinitatem cum Prophetis praedicarent, populus ignorabat; solum Decalogum tenebat in fide, legem Trinitatis nesciens. Mensuratur ergo latitudo liminis portae decem cubitis; quia durus ille populus subtilitatem fidei ignorans, mandatis serviebat Decalogi. Mensuratur vero longitudo portae tredecim cubitis; quia per Testamentum novum in corde fidelis populi super mandata Decalogi quae verius custodit, cognitio Trinitatis crevit. Et hoc mandata legis perficit, quod Trinitatem esse omnipotentem Dominum credit. Ubi & quaeri rationabiliter potest, cur istam latitudinem liminis portae, quam superius dixerat uno calamo mensurari, inferioribus subiunxit quod decem cubitis mensuratur: ac deinde subditur, quod longitudo portae tredecim sit cubitis mensurata. Unus etenim calamus, sicut jam saepe dictum est, sex cubitos habet, & palmum: decem vero cubiti jam mensuram suam super calamum tenent, tredecim vero amplius quam decem. Quid est ergo,

A quod prius uno calamo limen portae, postmodum latitudo ejus decem cubitis, ad extremum quoque longitudo portae tredecim mensuratur: nisi quod sancti patres, quos per sanctam scripturam ante legem fuisse cognoscimus, unum quidem omnipotentem Deum, sanctam videlicet Trinitatem esse noverunt, sed eandem Trinitatem quam cognoverunt, aperte minime praedicaverunt? Qui ejus iussionibus obediens, & vitae munditiam conservans, quasi in sex cubitis calami habuerunt perfectionem operis, & saepe Angelos videntes habuerunt palmum contemplationis. Data autem lege, rudis ille Hebraeorum populus mandata Decalogi servare conatus est, sed tamen de cognitione sanctae Trinitatis eruditus non est. Et quamvis hanc spirituales patres perfecte cognovissent, multitudo tamen magna synagogae nec invenire mysterium Trinitatis potuit, nec quaerere scivit. Superveniente autem gratia per Testamentum novum, omnis fidelis populus unum Deum Trinitatem esse cognovit, & virtutem Decalogi ejus agnitione complevit. Prius ergo limen portae mensuratur calamo uno, postmodum latitudo ejus cubitis decem, atque ad extremum longitudo portae cubitis tredecim: quia & sanctis patribus ante legem activa & contemplativa vita non defuit, & sub legis Decalogo populus divinae substantiae mysterium nesciens, in mandatorum latitudine servivit. Et nunc sub gratia, custoditis verius Decalogi praecipitis, omnis qui ad fidem venerit, sanctae Trinitatis sacramenta cognoscit. Qua in re hoc quoque nobis sciendum est, quia & per incrementa temporum crevit scientia spiritualium patrum. Plus namque Moyses, quam Abraham; plus Prophetas, quam Moyses; plus Apostoli, quam Prophetas in omnipotentis Dei scientia eruditi sunt. Fallor si haec ipsa scriptura non loquitur: *Pertransibunt, inquit, plurimi, & multiplex erit scientia.* Sed haec eadem, quae de Abraham, Moysse, Prophetis & Apostolis diximus, ex ejusdem scripturae verbis, si possumus, ostendamus. Quis enim nesciat, quia Abraham cum Deo locutus est: & tamen ad Moysen Dominus dicit: *Ego sum Deus Abraham, Deus Isaac, & Deus Jacob, & nomen meum Adonai non indicavi eis.* Ecce plus Moysi quam Abraham innotuerat, qui illud de se Moysi indicat, quod se Abraham non indicasse narrabat. Sed videamus si Prophetas plus quam Moyses divinam scientiam apprehendere potuerunt. Certè Psalmista dicit: *Quomodo dilexi legem tuam Domine? tota die meditatio mea est.* Atque subiunxit: *Super omnes docentes me intellexi; quia testimonia tua meditatio mea est.* Et iterum: *Super seniores intellexi.* Qui ergo legem meditari se memorat, & super omnes docentes se ac super seniores intellexisse testatur, quia divinam scientiam plus quam Moyses acceperat, manifestat. Quomodo autem ostensuri sumus, quia plus sancti Apostoli edocti sunt, quam Prophetas? Certè Veritas dicit: *Multis reges & prophetae voluerunt videre quae videtis, & audire quae auditis, sed non viderunt.* Plus ergo quam Prophetas de divina scientia noverunt; quia quod illi solo spiritu viderunt, isti etiam corporaliter viderunt. Impleta itaque est ea, quam superius diximus, Danielis sententia: *quia pertransibunt plurimi, & multiplex erit scientia.* Mensura ergo calami, qui est sex cubitorum & palmo, ducatur ad cubitos decem; & mensura decem cubitorum ad extremum surgat in tredecim: quia quantum mundus ad extremitatem ducitur, tantum nobis aeternae scientiae aditus largius aperitur. Sequitur: *[Et marginem ante thalamos cubiti unius.]* Sicut saepe diximus, thalami corda electorum sunt, omnipotentis Dei amore ferventia. Quid ergo per marginem ante thalamos, nisi fides exprimitur? quia nisi prius ipsa teneatur, nullo modo ad spiritalem amorem pertingitur. Non enim charitas fidem, sed fides charitatem praecedat.

Cant. 6. b

Ista. 64. a
1. Cor. 2. c
Cant. 6. b
* al. inef-
fabiliaDeut. 12. a, b
Luc. 9. c

Exod. 19. b

Mat. 5. b

* al. in lege, fidem
Trinitatis

* al. mysterium

Dan. 12. b

Gen. 27. a

Exod. 6. a

Ps. 118.

ibid.

Luc. 10. d

Dan. 12. b

S. Hier. in

Ezech. 40.

Nemo enim potest amare quod non crederit. Margo itaque est ante thalamos, fides ante ardorem charitatis: quia sicut dictum est, nisi ea quae audis crederis, ad amorem eorum quae audieris, nullatenus inflammaberis. Sed margo ante thalamos cubiti unius est; quia tunc fides corda audientium in amore copulat, quando per errores & schismata divisa non est, sed in unitate perdurat: ut videlicet margo unius cubiti audientis animum ad thalamum perducatur, quia caelestis spiritus speciem quam hic praedicat, postmodum in caelestibus demonstrat. Ubi & bene subditur: *[Et cubitus unus, finis utrinque.]* Utrinque autem dicitur, ac si dicatur utrinque, scilicet limini & portae. Per latitudinem quippe liminis, & longitudinem portae, vetus ac novum Testamentum diximus designari. Ad extremum verò additur, quod cubitus unus sit finis utrinque; quia videlicet & Testamentum vetus unum nobis mediatorem Dei & hominum nunciavit, & Testamentum novum eundem nobis nunciat in aeterna claritate venturum, quem jam pro nobis cognovimus incarnatum. Cubitus ergo unus finis utrorumque est: quia & quem lex praedixit, in carne apparuit, & ipse quem nunc Testamentum novum loquitur, in gloria majestatis apparebit. Et tunc utrorumque finis erit, cum visus in divinitatis suae potentia, omnia quae sunt praedicta compleverit. Scriptum namque est: *Finis legis Christus ad justitiam credenti.* Finis videlicet, non qui consumit, sed qui perficit. Tunc etenim legem perfecit, cum sicut lex praedixerat, incarnatus apparuit. Sed adhuc de ejus judicio multa novum Testamentum loquitur, adhuc multa de regno illius narrat, quae necdum videmus impleta. Ecce quotidie Evangelium legitur, ventura praedicantur. Tunc ergo erit & novi Testamenti finis, cum ea quae de se promissit, compleverit. Finitur verò Testamentum novum, quia perficitur. Nam cum ipse de quo loquitur, visus fuerit, ejusdem Testamenti verba cessabunt. Unde & sanctae Ecclesiae veri luminis diem quasi tempus vernale praestolanti per sponsi vocem dicitur: *Surge, provera amica mea, columba mea, formosa mea, & veni. Iam enim hiems transit, imber abii & recessit, flores apparuerunt in terra. Sive enim sancta Ecclesia, seu unaquaeque electa anima, caelesti sponso est amica per amorem, columba per spiritum, formosa per morum pulchritudinem. Quae cum jam de corruptione carnis educitur, ei proculdubio hiems transit, quia praesentis vitae torpor abscedit. Imber quoque abii & recedit: quia cum ad contemplandum in sua substantia omnipotentem Deum educitur, jam verborum guttae necessariae non erunt, ut pluvia debeat praedicationis infandi. Nam quod minus audire potuit, amplius videbit. Tunc apparent flores in terra; quia cum de aeternae beatitudinis vita quaedam suavitatis primordia prae gustare anima coeperit, quasi jam in floribus odoratur exiens, quod postquam egressa fuerit, in fructu uberius habebit. Unde & illic subditur: *Tempus putationis advenit.* In putatione quippe sarmenta sterilia reciduntur, ut ea quae praevalebant, uberius fructum ferant. Nostrae itaque putationis tempus tunc advenit, quando infructuosam ac noxiam corruptionem carnis deserimus, ut ad fructum animae pervenire valeamus. Qui fructus nobis erit uberissimus, visio unius. Cubitus ergo unus est finis utrinque; quia unus est ille qui dixit: *Singulariter sum ego donec transeam.* Qui solus cum Patre & sancto Spiritu praesidet in caelo, sicut passer unicus in aedificio. Quemadmodum implevit legem per mysterium incarnationis & perfectae humanitatis suae, ita Testamenti novi promissa impleturus est per ostensam gloriam claritatis suae. Hunc unum nobis cubitum mensura quoque arcae locuta est. Arca enim quae trecentis cubitis fieri in longitudine iussa est, sexa-*

ginta verò in latitudine, triginta autem in altitudine, in uno est cubito consummata. Quid enim per arcam; nisi sancta Ecclesia figuratur, quae inferius ampla est, superius angusta? Quae à trecentis, & sexaginta, ac triginta cubitis ad unum cubitum colligitur; quia ab ea latitudine quam sancta Ecclesia in membris suis adhuc infirmantibus habet, paulisper angustata, & in altum proficiens ad unum tendit. Ipsa enim ratio exigit, ut credamus quod in illa arca latitudine omnes bestiae, cuncta quadrupedia atque reptilia in inferioribus fuerunt, homines atque volatilia nimirum in superioribus. Juxta superiorem etenim partem fenestra fuit in latere, de qua corvum & columbam dimisit homo, ut si jam diluvij transissent aquae, cognosceret. Et quia arca eadem in uno fuit cubito consummata, homines & volatilia juxta cubitum fuerunt. Rectè itaque per arcam universa Ecclesia designatur, quae adhuc in multis suis carnalibus lata est, in paucis spiritalibus angusta. Et quia ad unum hominem, qui est sine peccato, colligitur, quasi in uno cubito consummatur. Videmus etenim multos intra ejusdem sanctae Ecclesiae sinum in superbia erigi, in carnis voluptate dissolvi, acquirendis terrenis rebus inhiare, imperante avaritia maria transire, deservire iracundiae, jurgijs vacare, proximos, quos praevalebant, ledere. Sed quia eos adhuc sancta Ecclesia tolerat ut convertantur, quasi in arca latitudine deorsum bestiae morantur. Videmus alios jam aliena non quaerere, illatam injuriam aequanimiter portare, rebus propriis esse contentos, humiliter vivere. Sed quia isti jam pauci sunt, angustatur arca. Alios autem conspicimus etiam possessa relinquere, nullum terrenis rebus studium dare, inimicos diligere, carnem à cunctis voluptatibus domare, motus omnes sub rationis judicio premere, per caeleste desiderium contemplationis pennam sublevari. Sed quia tales quique valde rari sunt, in arca juxta cubitum ducuntur, ubi homines & volatilia continentur. Quærat tamen si quis in eis esse valeat sine peccato, & nullus invenitur. Quis itaque homo sine peccato est, nisi ille qui in peccatis conceptus non est? In uno ergo cubito consummatur arca, quia unus est auctor & redemptor sanctae Ecclesiae sine peccato, ad quem & per quem omnes proficiunt, qui se esse peccatores noverunt. Dicatur itaque de limine & porta: *[Et cubitus unus, finis utrinque.]* quia cum unus mediator Dei & hominum homo Christus Jesus in majestate sua apparuerit, omnia utriusque Testamenti quae praedicta & promissa sunt, complebit. Sin verò utraque hoc loco marginem ac thalamos memorat, neque hoc ab hac sententia abhorret: quia cum majestas Redemptoris nostri nobis fuerit ostensa, finitur fides, cum jam coeperit videre homo quod credidit. Et ad finem suum pervenit thalami; quia corda fidelium incomparabiliter longè quàm modo sunt, in amore illius perficiuntur. Cubitus ergo unus finis utrinque est: quia unus Domini & salvatoris visio in electis suis fidem finit, & charitatem perficit. Considerare libet, qui nos sumus qui ista tractamus. Certè ex Gentibus venimus, certè parentes nostri lignorum ac lapidum cultores fuerunt. Unde ergo hoc nobis, ut ea quae nunciusque Hebraei nesciunt, Ezechielis propheta tam profunda mysteria rimemur? Agamus ergo gratias uni, qui cuncta quae de eo in sacro eloquio scripta sunt, opere implevit, ut quae intelligi audita non poterant, visa panderentur. Ibi quippe incarnatio, ibi passio, ibi mors, ibi resurrectio, ibi ascensio illius continetur. Sed quis nostrum hæc audita crederet, nisi facta cognovisset? Signatum ergo librum, sicut in Joannis Apocalypsi legitur, quem aperire & legere nemo poterat, leo de tribu Juda aperuit; quia omnia ejus nobis mysteria in sua passione ac resurrectione patefecit. Et per hoc quod infirmitatis

* al. sponsi

* al. utrinque

* al. utrinque

Rom. 10. 4

Cant. 2. d. L. 2. Mor. c. 16. P. in Cant. c. 13.

Cant. 2.

Pf. 146.

Pf. 101.

Gen. 6. e. Pat. in Gen. c. 36.

* al. jam arca juxta cubitum ducitur,

Apoc. 5. 4

GREGORII
TOMUS

mitatis nostræ mala pertulit, suæ nobis potentia & claritatis bona monstravit. Caro enim factus est, ut nos spirituales faceret: benignè inclinatus est, ut levaret: exiit, ut introduceret: visibilis apparuit, ut invisibilia monstraret: flagella pertulit, ut sanaret: opprobria & irrisiones sustinuit, ut ab opprobrio aeterno liberaret: mortuus est, ut vivificaret. Agamus ergo gratias vivificantis & mortuo, & ideo amplius vivificantis, quia mortuo. Unde bene salutem nostram, & passionem illius Isaias contemplatus ait: *Vt faciat opus suum, alienum opus ejus: ut operetur opus suum, peregrinum est opus ejus ab eo.* Opus etenim Dei est animas quas creavit colligere, & ad aeternæ lucis gaudia revocare. Flagellari autem atque spuis illiniri, crucifigi, mori, atque sepeliri, non hoc in sua substantia opus Dei est, sed opus hominis peccatoris, qui hæc omnia meruit per peccatum. Sed peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum. Et qui in natura sua manet semper incomprehensibilis, in natura nostra comprehendi dignatus est, ac flagellari: quia nisi ea quæ erant infirmitatis nostræ susceperet, nunquam nos ad suæ fortitudinis potentiam sublevarer. Ut ergo faciat opus suum, alienum opus ejus: & ut operetur opus suum, peregrinum est opus ejus ab eo: quia incarnatus Deus ut nos ad suam justitiam colligeret, dignatus est pro nobis tanquam peccator homo vapulare. Et alienum opus fecit ut faceret proprium, quia per hoc quod infirmans mala nostra sustinuit, nos qui creatura illius sumus, ad fortitudinis suæ gloriam perduxit: In qua vivit & regnat cum Patre in unitate Spiritus sancti, per omnia sæcula sæculorum. Amen.

Isai. 28.

1. Pet. 2. d

HOMILIA XVII.

Ezech. c.
XL. v. 11.

Thalami autem, sex cubitorum erant hinc & inde. Et mensus est portam à tecto thalami usque ad tectum ejus, latitudinem viginti quinque cubitorum, ostium contra ostium. Et fecit frontes per sexaginta cubitos: & ad frontem atrium portæ undique per circuitum. Et ante faciem portæ que pertingebat usque ad faciem vestibuli portæ interioris, quinquaginta cubitos. Et fenestras obliquas in thalamis, & in frontibus eorum que erant intra portam undique per circuitum. Similiter autem erant & in vestibulis fenestrate per gyrum intrinsecus, & ante frontes pictura palmarum.

Sup. ho. 14.
c. 16.

Memoratis superius thalamis, Propheta subiungit, quia thalami sex cubitorum erant hinc & inde. Qua in re magna nobis quæstio generatur, cur superius thalamum uno calamo mensuratum dixit, quem videlicet calamum sex cubitos & palmum habere perhibuit, atque inferius thalamos, sex solummodo dicit cubitis mensuratum? Si enim non calamo, sed sex cubitis mensurantur, palmus deest, qui superius in mensura calami dicebatur adesse. Sed si thalami sunt sensus atque cogitationes fidelium, in quibus castæ animæ conditori suo in amore junguntur, & per sex cubitos perfecta operatio, per palmum verò inchoatio contemplationis exprimitur; sanctæ universalis Ecclesiæ debemus membra conspiciere, & citius invenimus, quia sunt in ea thalami uno calamo, & sunt alij, sex tantummodo cubitis mensurati. Nam fideles quidam in illa omnipotentem Deum ita amant, ut & in opere perfecti sint, & in contemplatione suspensi. Hi perfectio

S. Greg. Tom. I.

A calamum in mensura habent; quia & sex cubitos operationis, & palmum contemplationis possident. Quidam verò omnipotentem quidem Deum diligunt, & perfectè in bonis operibus exercentur; sed tamen contemplari ejus magnitudinem subtiliori intellectu nesciunt. Amant autem, sed investigare gaudia ejus claritatis ignorant. Hi itaque sex cubitos habent, & palmum non habent; quia ei jam per amorem juncti sunt, sed ex contemplatione disjuncti. Qui tamen thalami post commemorationem cubiti unius, hinc & inde esse referuntur: quia videlicet in amore auctoris ac redemptoris nostri fideles animæ & ex Judæo populo & ex Gentilitate convenerunt. Unde & idem Redemptor noster cum a seculum sedens, Hierusalem tenderet, sicut Evangelista testatur, multi vestimenta sua straverunt in via, alij autem frondes cadebant de arboribus, & sternebant in via; & qui præbant, & qui sequebantur, clamabant, dicentes: *Hosanna, benedictus qui venit in nomine Domini.* Salvator enim noster a seculum sedens, Hierusalem tendit, quando uniuscujusque fidelis anima, regens videlicet jumentum suum, ad pacis intimam visionem ducit. Jumentum seder etiam, quum sanctæ Ecclesiæ universaliter præsidet, eamque in supernæ pacis desiderium accendit. Multi autem vestimenta sua in via sternunt; quia corpora sua per abstinentiam domant, ut ei iter ad mentem parent, vel exempla bona sequentibus præbeant. Alij autem ramos vel frondes de arboribus cadunt & sternunt in via: quia in doctrina veritatis, verba atque sententias patrum ex eorum eloquio decerpunt, & hæc

C in via Dei ad auditoris animum venientis, humili prædicatione submitunt. Quod indigni quoque & nos modò facimus. Nam cum patrum sententias in sermone exhortationis assumimus, frondes de arboribus cadimus, & has in via Dei omnipotentis sternimus. Sed qui præbant & qui sequebantur, clamabant: *Hosanna.* Præcessit quippe Judæus populus, secutus est Gentilis. Et quia omnes electi, sive qui in Judæa esse potuerunt, sive qui nunc in Ecclesia existunt, in mediatorem Dei & hominum crediderunt & credunt, qui præeunt, & qui sequuntur, Hosanna clamant. Hosanna autem Latina lingua, salva nos dicitur. Ab ipso enim salutem & priores quæsierunt, & præsentem quærunt: & benedictum qui venit in nomine Domini confitentur, quoniam una spes, una fides est præcedentium atque sequentium populorum. Nam sicut illi expectata passione ac resurrectione ejus sanati sunt, ita nos præterita passione illius ac permanente in sæcula resurrectione salvamur. Quem enim priores nostri ex Judæo

Mar. 11. b

Aug. 1. 10.
Conf. c. 43.

E

populo crediderunt atque amaverunt venturum, hunc nos & venisse credimus & amamus, ejusque desiderio accendimur, ut eum facie ad faciem contempler. Thalami ergo ejus hinc & inde sunt; quia corda amantium fidem quæ in illo est, & à priori parte sæculi, & ab ultima complectuntur. Sequitur: *[Et mensus est portam à tecto thalami usque ad tectum ejus, latitudinem viginti & quinque cubitorum.]* Sepe jam diximus, portam fidem, & per eandem fidem ipsum Dominum ac redemptorem nostrum, mediatorem Dei & hominum Jesum Christum posse signari: quia per fidem quæ in eo est, introitus ad vitam patet. Sed etiam scripturam sacram, quæ nobis eandem ipsam fidem in Redemptoris nostri intellectum aperit, non immeritò portam accipimus; quia ea ut oportet cognita, ad intelligenda invisibilia intramus. Si igitur hoc in loco, ut prædiximus, porta scriptura accipitur, quærendum est quid per tectum thalami, quid per tectum portæ signetur. Sed habet thalamus tectum; quia aperta est mens amantium, & adhuc fervor amoris in occulto est. Habet quoque & porta tectum; quia scriptura tota quidem propter nos scripta est, sed non tota intelligitur à nobis. Multa quippe in illa ita aperta

M M M M